№ 6 Ausgabe B.

ГОМАН

Цэна с перэсылкай і дастаукай да хаты: на 1 год—4 м. 80 фэн., на ½ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы — 1 м. 20 ф., на 1 мес. — 40 фэн.

Беларуская Віленская часопісь
выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакціі: Вільня, Завальная 7.
Адрэс адміністрації і экспэдыціі: М. Стэфанская 23.

Цэна абвестак: на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі — 25 фэніг.; дробные абвесткі— па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці — 60 фэн. за лінейку дробн. друкам.

№ 6 (202). Год III. Вільня, 18 студня 1918 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.

Мірные перэгаворы.

БРЭСТ-ЛІТОЎСК. 16.I. — 15-га студня адбыліся два чародные заседаньня мешанай камісіі дзеля тэрыторыяльных і палітычных спраў, на каторых разгледалі вядомые чатыры пункты. Пры гэтым першы пункт аб тэрыторыі дачасу адложэн.

Троцкій прэдлажыў дайсьці угоды аб учасьці прэдстаўнікаў занятых зямель у перэгаворах, каб гэтые прэдстаўнікі маглі давясьці свайго права быць прэдстаўнікамі сваіх народаў.

Кюльман сказаў, што годзіцца на учасьце гэткіх прэдстаўнікаў с тэй умовай, што факт учасьця іх пацьвярдзіць прызнаньне дзержаўнасьці гэтых зямель і расейцамі, прынамсі тэорэтычнае, бо без гэткага прызнаньня запрошэньне гэных прэдстаўнікаў на перэгаворы было бы абсурдам.

Троцкій заявіў, што ня можэ прызнаць гэтых прэдстаўнікаў правамоцнымі высказываць пагляды ўсіх жыхароў тых зямель. Гэтак адпадае і зробленае ім прэдлажэньне ў самой сваей аснове.

Кюльман заявіў, што гэткай дарогай дайсьці угоды аб значэньні заяў, зробленых установамі занятых зямель, нет магчымасьці. Але гэта ні ў якім здарэньні не разбівае перэгавораў, бо дэлегаціі цэнтральных дзержаў ад самага пачатку высказаліся за магчымасць пацьверджэньня народам на шырокай аснове. Калі ўдасцца ўмовіцца аб варунках, пры каторых мае адбыцца гэтая падача голасу народу на шырокай аснове, — дык розніца пагляд аў на тое, чы гэта будзе толькі пацьверджэньне, чы пастанова не здале апраўдаць неўдачы перэговораў з далёка сягаючымі пасьледзтвамі.

Троцкій заявіў, што канечне трэба будзе прызнаць гэткую падачу голасу не за пацьверджэньне, а за пастанову.

Кюльман прэдлажыў правясьці аканчацельнае галасаваньне ў занятых землях у часе пасьля падпісаньня міра з Расеей і не пазьней году пасьля агульнага міра.

Тады Троцкій ўраз жэ приступіў да пытаньня аб вывадзе войск. На яго думку, ня трэба звязываць справу аб долі занятых зямель з вайной на другіх фронтах. Гэтае пытаньне павінно быць развязано пры падпісаньні міра на усходнім фронці.

Кюльман заявіў, што згода саюзьнікаў ачысьціць тые землі зара пасьля расейскай демобілізаціі становіць ужо вялікую уступку. Але злучэные дзержавы гатовы ісьці насустрэч, калі ўдасцца дайсьці угоды аб другіх пунктах. Аднак, с прычыны магчымасьці прадоўжэньня вайны на на ўсходнім фронці ён лічыць немагчымым згадзіцца на вывад войск нежалежне ад агульнага міра.

Заседаньне было спынено.

А 5 гадз. паабедзе заседаньне трывало далей. Кюльман прэдлажыў гаварыць аб другім пункце—аб агульных палітычных варунках, пры якіх павінно быць праведзено самаазначэньне. На яго пагляд, бытнасць войск у занятых землях ня будзе агранічываць свабоды галасаваньня, каторае адбудзецца пры найвялікшай, магчымай пры сучасных варунках, палітычнай волі. Аднак, трэба дзержацца двух пунктаў: вядомае чысло аружных сіл канечне патрэбно дзеля падзержкі грамадзкага ладу і вядомае чысло сіл патрэбно дзеля утрымліваньня экономічнага руху у старонцы. Але мы абяжэмся, што гэтые сілы ня выступяць палітычна і ня будуць рабіць ніякага палітычнага націску.

Троцкій заявіў, што ён дагэтуль не мае яснага прэдстаўленьня аб справе вываду войск.

Кюльман сказаў, што ён ня можэ абязывацца, што ваенные варункі пазволяць на поўны вывад войск да часу галасаваньня.

Троцкій адказаў, што на пагляд расейцаў организованые сілы, аб якіх ішла гутарка, акажуць вельмі сільны ўплыў на галасаваньне. З гэтай справай звязано такжэ пытаньне аб павароці ўцекачоў і вывезеных гвалтам з занятых зямель. На яго пагляд, галасаваньне можэ адбыцца толькі пасьля павароту ў Бацькаўшчыну ўсіх гэтых людзей.

Кюльман заявіў, што ўцекачы, само сабой, маюць права вярнуцца назад, але задачы адміністряцыйнай уласьці — гэта устанавіць, чы з гэтага права патрэбны выключэньня і якіе. Дзеля выясьненьня гэтага пытаньня ён просіць даць яму матэр'ялы, якіе мае расейскі урад.

На гэта Троцкій прыстаў.

Неудаушаяся спроба забойства Леніна.

БРЭСТ-ЛІТОУСК. (В.Т.Б.). 12. I. Статс-сэкрэтар Кюльман зажадаў у расейскіх дэлегатаў падробнай заявы, як трэба разумець об'екты і суб'екты гутаркі.

Расейскі дэлегат Каменев заявіў, што расейская дэлегація ня можэ прызнаць за выяўленьне народнай волі ў занятых землях заявы тэй ці іншай установы, бо яны былі зроблены пад націскам чужацкай окупаціі і ад імі организацій, правы каторых не аснованы на народных выбарах. Дэлегація адзначывае, што ні ў Польшчы, ні ў Літве, ні ў Курляндзіі не маглі быць утворэны на аснове дэмократычных выбараў установы, якіе можна было-бы лічыць за выражэньне волі жыхароў. Расейская дэлегація стаіць на тым, што

1) даўнейшая прыналежнасць занятых зямель да быўшай расейскай імперыі не ускладае на насяленьне іх ніякіх павіннасьцей у адносінах да расейскай рэспублікі. Старые дзержаўные граніцы зніклі разам с царызмам. Новые граніцы для братняга саюза народаў расейскай рэспублікі і для народаў, якіе не захочуць аставацца ў яе межах, павінны адпаведаць свабодна высказанай волі гэтых народаў;

2) расейскі ўрад бачыць мэту цяперашніх перэгавораў ня ў тым, каб дабіцца прыналежнасьці якой-будзь зямлі да расейскай дзержавы, а ў тым, каб была дадзена праўдзівая свабода дзеля самаазначэньня гэтых зямель. Расейская рэспубліка будзе чуць сябе забаспечэнай ад уселякіх тэрыторыальных спорак і спрэчак, калі будзе пераконана, што граніца між ею і яе суседзямі утварылася на моцы вольнай волі самых народаў, а не пад націскам зверху;

3) гэта задача можэ быць выпаўнена толькі пасьля паразуменьня між Нямеччынай і Аўстрыей з аднаго боку і Расеей — з другога аб чатырох аснаўных пунктах:

а) межы зямель, жыхаром каторых павінно быць дадзено права на самазначэньне;

б) агульные палітычные варункі, на каторых павінно быць развязано пытаньне аб дзержаўнай будучыне гэтых зямель і народаў;

б) пераходны лад, які павінен панаваць на гэтых землях да момэнту аканчацельнай гасударственай організаціі іх;

г) спосаб і форма, ў якой насяленьне гэтых зямель павінно выявіць сваю волю.

Расейская дэлегація падае гэткі спосаб развязкі паказаных пытаньняў:

да а.

Абшар і самаазначэньне належыць да народаў, а не часьцям іх, апынуўшымся пад окупаціей. У мысль гэтага расейскі урад дае права на адначаснае самаазначэньне і для тых народаў, каторые знаходзяцца і за межамі окупаціі. Расея абязываецца не прымушаць ані проста, ані пасрэдна да тэй або іншай дзержаўнай формы і не абмежываць іх незалежнасьці тамоžэннымі або ваеннымі умовамі, пакуль тые народы ня будуць аканчацельна організаваны згодне с самаазначэньнем.

Урады Нямеччыны і Аўстрыі са свайго боку становўча пацьверджаюць, што ў іх німа ніякіх прэтэнсій на прылучэньне да зямель Нямеччыны і Аўстрыі часьцей б. расейскай імперыі, занятых цяпер нямецкімі і аўстрыяцкімі войскамі, і адрэкаюцца ад так-званай папраўкі граніц коштам гэтых часьцей. Адначасна яны абязываюцца ні проста, ні пасрэдна не прымушаць тые краі да тэй або іншай дзержаўнай формы і не агранічываць іх незалежнасьці якім-колечы мытнымі ці ваеннымі умовамі да часу організаціі іх на основе самаазначэньня живучых на іх народаў.

да б.

Развязка пытаньня аб будучыне зямель на аснове самаазначэньня павінна адбыцца пры поўнай палітычнай свабодзі і без ніякага націску збоку. З гэтай прычыны падача галасоў павінна адбыцца пасьля вываду чужых войск і павароту уцекачоў і вывезеных у пачатку вайны жыхароў.

Час выводу войска назначае асобная камісія, рахуючыся са спосабамі перавозкі, стравананьня і іншымі пытаньнямі, звязанымі з варункамі трываючай ешчэ сусьветнай вайны.

Абарона ладу і законнасьці на землях, якіе павінны выкарыстаць права на самаазначэньне, належыць да нацыональных войск і мейсцовай міліціі. Уцекачом і вывезеным уласьцямі асобам даецца поўная воля і матэр'яльная магчымасць вярнуцца.

да в.

Ад момэнту падпісаньня [illegible] да аканчацельнай організаці[illegible] менёных зямель унутрэнае [illegible] леньне іх, фінансы і т. д. [illegible] дзяць у рукі тымчасо[illegible]

каторая творыцца паводлуг умовы палітычных партый, каторые паказалі сваю здольнасць да жыцьця у сваім народзі ў часі вайны і перад ей.

да г.

Аканчацельная развязка пытаньня аб дзержаўнасьці гэтых зямель і аб форме іх дзержаўных устаноў адбываецца на моцы агульнай падачы галасоў.

Заява ген. Гофмана.

„Я пратэстую проці тону гэтых прэдлажэньняў. Расейская дэлегація гаворыць з намі так, як быццым пабеда на яе старане і яна можэ дыктаваць нам варункі. Далей я заяўляю, што расейская дэлегація трэбуе права на самаазначэньне для народаў занятых зямель у такой форме, ў якой расейскі народ не дапускае яго на сваей зямлі. Ваш урад апіраецца толькі на сіле, каторая безміласэрна уціскае ўсіх, хто думае іначэй. Кожнага, хто іначэй думае, аб'яўляюць за контррэволюцыонера і буржуя. Я дам толькі два прыклады:

У начы з 30 на 31 сьнежня большэвікі штыкамі і кулемётамі разагналі першы беларускі конгрэс у Мінску, маніўшыйся апавесьціць права беларускага народу на самаазначэньне.

Калі Украіна захацела скарыстаць са свайго права на самаазначэньне, дык Пецярбурскі урад паслаў ей ультіматум і прабаваў дабіцца ваеннай сілай спаўненьня волі яго.

Гэтак на практыцэ выглядае пазваленьне урада большэвікоў на самаазначэньне народаў.

Нямецкая глаўная каманда не дасць мешацца да развязкі спраў занятых зямель. Народы гэтых зямель ужо ясна высказаліся за аддзяленьне ад Расеі. 21 верасьня Курляндзкі Ляндтаг аддаўся пад зашчыту Нямеччыны. 11 сьнежня літоўская рада, прызнаная за ядыную прэдстаўпіцу літоўскага народу, высказала жаданьне разарваць старую дзержаўную звязь. 27 сьнежня местовая дума ў Рызе высказала падобную просьбу, пад якой падпісаліся такжэ 70 рыжскіх таварыств. У сьнежні прэдстаўнікі шляхты, земств, местовых і касьцельных корпорацій на Эзелі, Даго і Мооне высказаліся за вызваленьне ад старой звязі. Нямецкая глаўная каманда прымушэна адмовіцца вывадзіць войскі с Курляндзіі, Літвы, Рыгі і астравоў і дзеля тэхнічных прычын. Адміністрація, суды, чыгункі, тэлеграф, почта — тут нямецкіе. Організацію свaей арміі або міліціі ў гэтых краёх у найбліжэйшым часе немагчыма с прычыны недастачы адпаведніх устаноў."

— —

Пасьля каротківзаяў Кюльмана і Троцкаго заседаньне было спынено.

БРЭСТ-ЛІТОУСК (В.Т.Б.). 15. І. Учора на заседаньні камісіі дзеля тэрыторыальных спраў статс сэкрэтар Кюльман даў ад імі сваіх саюзьнікаў адказ на расейскіе прэдлажэньня, кажучы між іншым:

„Расейскіе прэдлажэньня аб занятых землях Расеі гэтак нязгодлівы с паглядамі цэнтральных дзержаў, што іх прыняць нельга. Усёж-такі, аўстрыяцкая і нямецкая дэлегаціі гатовы зрабіць спробу дайсьці угоды. Яны йшчэ раз адзначываюць, што на іх пагляд істнуючые ў занятых землях установы маюць права прамаўляць ад імі шырокіх кругоў насяленьня.

„Аб паадзінокіх прэдлажэньнях расейцаў яны заяўляюць:

да а.

Мы ня можэм згадзіцца з паглядам, быццым самаазначэньне народаў павінно быць выяўлено цэлымі народамі, а не іх часьцямі. Вядома, граніцы окупаціі не маюць пры гэтым аканчацельнага значэньня. Мы не маем думкі прылучыць цяпер да сабе занятые землі, або прымусіць іх да прыняцьця тэй ці іншай дзержаўнай формы,—аднак, павінны захаваць для сябе і для народаў занятых зямель свабоду рабіць уселякіе умовы.

да б.

Вывад войска, пакуль ня скончыцца сусьветная вайна, немагчымы, але можна дайсьці паменшэньня іх числа, колькі на гэта пазволіць удзержаньне ладу і тэхнічных прэдпрыемств. Магчымо утварэньне нацыональнай жандармэрыі. Пазарот уцекачоў і вывезеных людзей дапускаецца пасьля прыхільнага разгляду кожнага прыпадку. Гэту справу можна аддаць у асобную камісію.

да в.

Расейскае прэдлажэньне — неяснае ў падробнасьцях. У меру набліжэньня агульнага міра выбарным прэдстаўнікам насяленьня будзе давацца ўсё шырэйшае участье ў адміністрацыйных справах.

да г.

Злучэные дэлегаціі прынцыпіальна годзяцца, каб пастановы аб дзержаўнай прыналежнасьці зямель былі пацьверджэны падачай голасу народам на шырокіх асновах. Агульная падача голасу прызнаецца непрактычнай. Прызнаные урадам нар. каміс. урады Украіны і Фінляндзіі гэтак сама не асноваңы на агульным галасаваньні.

„Гэтые далёка ідўчые прэдлажэньня становяць апошніе межы таго, ў чым урады злучэных дзержаў ешчэ маюць надзею дайсьці угоды. Мірнае уладжэньне конфлікту магчымо толькі тады, калі Расея сур'ёзна выявіць сваю ахвоту дайсьці угоды".

На гэта Троцкій адказаў:

„Ня толькі расейскі урад ужывае сілу у адносінах да тых, хто думае іначэй, але і нямецкі. Прыклады, каторые даў генэрал Гофман, неўдачна асьветляюць нашу палітыку. Белурускі конгрэс складаўся с прэдстаўнікаў беларускіх землеўласьнікаў і маніўшыхся захапіць тое, што прыналежыць беларускаму народу. Ен сустрэціў адпор салдатаў, між каторымі былі і вялікарусы, і беларусы, і маларусы. Што датычэ долі занятых зямель, дык яна павінна быць развязана незалежне ад таго, чы іх могуць зрабіць гэта сваімі ўласнымі рукамі".

Цяпер можна прыступіць да разгляду абедзьвых заяў. Аднак, Троцкій павінен ужо цяпер заявіць, што ня можэ згадзіцца з думкай праціўнай стараны, быццым з адходам немцаў у пакінутых імі землях аказалося бы пустое мейсцо.

Чароднае заседаньне назначэно на 11 гадз. заўтра.

Вільня, 18 студня 1918 г.

Варункі нашага жыцьця не даюць нам магчымасьці ведаць, што робіцца на Беларусі за ваенным фронтам. Толькі ад часу да часу прыпадкам даходзяць да нас весткі аб нашых зарубежных братох— то вясёлые, то ізноў сумные.

Рэляціі аб мірных перэгаворах у Брэсьці прыносяць нам адну з гэткіх вестак. У сваей прамове нямецкі генэрал Гофман заявіў, што „ў начы с 30 на 31 сьнежня большэвікі штыкамі і кулемётамі разагналі першы беларускі конгрэс у Мінску, маніўшыйся аб'явіць права беларускага народу на самаазначэньне".

Мы даслоўна перэдрукавалі словы генэрала Гофмана. Ніякіх падробнасьцей аб здарэньнях у Мінску ён не дае, і трудна судзіць, што і як тамака было, Але факт гвалту над беларусамі, незалежне ад таго, кім і як ён учынен, вызывае ў нас гарачы пра-

---

Максім Гарэцкі.

АНТОН.

(Абразы жыцьця).

(Гл. «Гоман» № 5).

ІЦКА БРОУДА (насьмехаючыся). Аддадуць. Паня Іванецкая аддаець на лета, ды не на гэта... (рогочыць) Каб у яе было што аддаваць. Лясы прадаець, прадасць і зямлю... Тады аддасць...

АУТУХ. Наша ў нас будзе, заплоціць.

ІЦКА БРОУДА. Ось, праўда! Маладзец Аўтух! (На вуліцы падбліжаіцца шум: гармонік, бубен, скрыпка, гоман... Ідуць хлопцы, дзеўкі, жартуючы). Каго там ліха нясець?

ЕСЕЛЬ Бельцы з лесу ідуць. Шахцёры... гэта хвароба што за мальцы, гібелі на іх нема... (у вакно з-за сьцяны, з надворку, нехта грукнуў кулаком). Гэй, халерыя! Хто там шалеіць!

ІЦКА БРОУДА (атчыняіць вакно). Хто тут жартуіць? А-а, гэта Іван! Як жывеш, брат Іван?

(У вакно выстаўляіцца вусаты від шахцёра.

ШАХЦЕР (грубым голасом). Жывём, як жыды. А тут добрая кампанія. Аўтуху, лясной стражы, наша распраніжайшае! І пашанаваньня і віншуваньня! І „чужая душа" тут! Здароў Мірон Блошка!

АУТУХ (надуўся, прымоўк). У всякага свая воля, а тымчасам і дарога: спасенніку рай, шалёнаму поля, а шахцеру — ідзі, куды ідзеш, ды ня лезь, гдзе цябе не пытаюць, гэтак яно выходзе найлепі.

ІЦКА БРОУДА. Гэ, ці мала прыказак. Мы с Іваном выпьем, каб сьвяткі часьцей траплялiся. Ну выпьем, Іван! Выпі, Іван! (даець яму у вакно чарку).

ШАХЦЕР. (Саркастычна глядзіць на ...) Аўтух! Аўтух! (ківаіць галавою). ...хрэн, паньскі сабака. І калі ўжо ты здохніш? За што, слухай, забраў нашых коні? Патраву зробілі вялікую, пожню зьбілі, шкоду нашкодзілі? Га?.. Ускочылі толькі ў лес... Сабака ты, сабака, стары сабака, аблезлы...

АУТУХ. Машэльнік, катаржнік! Што ты лезіш? Што ты лаішся? Дэмакрат ты нешчасны!..

ІЦКА і ЕСЕЛЬ. До, до, до... Ну паўздорылі дзеля гадзіся троху, мала што бываіць. Нусьці, Іванька, я зачыню вакно, бо ўжо нерана, сьцюдзёна на дварэ.

ШАХЦЕР (атсупаючы). Помні, Аўтушына проклятая! Я цябе напаю, што і піць болі не захочыш, і дзесятаму закажыш, і тату с таго сьвету пазовеш... Цьфу! (плюнуў са злосьцю) С-сабака паньскі, падліза! Я шчэ с Акружным пазюкаю аб табе, я ведаю твае штучкі, падаждҗы... (пашоў).

АУТУХ. Праўду людзі кажуць — сабака брэшыць, вецер носіць. Ды шкода: сабачы брэх да неба не даходзіць... Га, бунтаўшчык, сібірака, з ланцуга сарваўся...

Іцка! станаві яшчэ палавінку.

МІРОН. Ну на што сварыцца? Лезіць другі блазень. Усё б мірам, усё б ладам. Сяньня тваю бутэлку, другім разам маю. Сядзеўба зьмірна. Ты — шахцёр, я—Мірон, ён—лясьнік, той—жыд... што гэта к чаму? Ці мала мясьціны у каршме, ня стоўпімся? Дык—не. Каб без сваркі — то ня можна. І што за сьвет наступіў?

(На вуліцы крык, гам. Іграюць, скачуць, галдзяць. Іван бушуіць. Часам некаторы хлапец—буян тахаіць кулаком па вакне. Есель тады дробненька гаворыць: «Галоўкаю, каб ты здох! Галоўкаю, маленькі!»)

ІЦКА БРОУДА. Ну, Аўтух, я буду спадзевацца. Чуіш? (хлопаіць па плячу; пастаяў троху і пашоў за дзьверы).

АУТУХ. (Узіраіцца ўсьлед яму). А ідзі ты ў ростані ад мае галавы. Ці ведаеш— паднес там якую чарку, дык забратаў Аўтуха. Ашуканцы, круцялі... (звесіў галаву і задумаўся).

ЕСЕЛЬ. (Падыйшоў) Не тужы, Аўтух! Ты—разумны чэлавек (забраў бутэлкі і пашоў).

МІРОН (настраіваецца на гумар). Будзем жывы, дзядзька Аўтух! Э, гдзе наша не гіне — яшчэ па маленкай... Зірні—яшчэ колькі засталося (устаў, выпіў і скрывіўся). Выпілі сабе, ні кому... А на здароўя нам...

I піць — памром
I ня піць — памром...

(Таёмна да Аўтуха). Яны, жыдаўё, галавою працуюць; яны, дзядзька, нашага брата каля пальца во так (паказывае) абаўюць. Дзеля таго што мужыцкая галава на ўсякія рыхмецікі, крутню-матню, — слабая. Хай яно згарыць — пісаць ды лічыць,—ці ж гэта работа? — а я табе лепі асець жыта змалачу, а чымся драбязу якую злічыць, галаву ўсушаць. Гэта не гарэлку піць, а на гарэлку таксама са слабой галавою схавайся...

(Шэпчыць). А бяз іх, болматоў, не пражывеш, дзядзька. Хоць яны, праўда не пад'ядуць, пакуль нашага брата не ашуюць... —«Борухотодунаі[1]), борухотодонаі! — кабылкі не маю»... а тымчасам ну як бяз іх пражыць, ну, скажы дзядзька, ну я—як бяз іх пражыць? Каб я быў царом, я сабе б і Еселя і Іцку Броўду ў міністеры б узяў, хварэй іх галава... Круцюць ня круцюць, а што ты бяз іх?.

АУТУХ. Я ўсё знаю... (праз дрэмоту), каб-ткі мой сын задаўся ладны... (Падніmaіць голас). Я—лясьнік, я—лясьнік, а яго б, на чом ба не стаў, у лакеі б яго вывеў... Ага! О, каб майму Антону хаця палавіна таго, што ў маей галаве... Э-ех! Дурэнь ты, Мірон. Што, што ты п'еш гарэлку, — ніччога ты не разумееш. Вось і говары с табою, мыжыком... А-а (уздыхаіць маркотна), я усё знаю!

(Далей будзе).

---

[1]) Борух-ата-Адонаі—Слава табе, Божа!

тэст проці тых, хто сілай хочэ задушыць голас беларускага народу.

Пад той час, як расейская армія чыніць гвалты над беларусамі, большэвіцкі урад устамі Троцкага заявіў на перэгаворах у Брэсьці, што прызнае права на самаазначэньне ня толькі адарваным ўжо ад Расеі народам, але і тым, каторые разрэзаны лініей фронту. Само сабой ясна, што гэта абнімае і раздзелены фронтам народ беларускі. Каб жэ гэта заява не асталася пустым зыкам, з Беларускай зямлі за фронтам павінны быць выведзены расейскіе войскі і павінны быць створэны такіе варункі, пры каторых ніякі гвалт ня мог бы звязаць народ беларускі пры выяўленьні яго волі.

Вестка ген. Гофмана, адкінуўшы яе сумную старану, мае для нас незвычайна вялікую вагу з другога пагляду: яна паказвае, што рух да волі, да незалежнага быту расьце і узмацовываецца і ў закордоннай Беларусі. Аб гэтым гаворыць факт бэларускага конгрэсу ў Мінску, факт апавешчэньня на тым конгрэсі жаданьня незалежнасьці,—ўрэшці, той сумны факт, што ворагі нашай незалежнасьці не маглі знайсьці ніякага іншага аружжа проці яе апрыч гвалту, апрыч штыкоў і кулемётаў...

Мы шчыра вітаем гэту новую праяву узросту нацыональнай сьвядомасьці беларусаў за ваенным фронтам і высказываем моцную веру, што дазнаны гвалт толькі узмацуе нацыональнае пачуцьцё нашага народу, толькі цясьней з'еднае беларускую дзевяцімільённую сям'ю, пакажэ ей, што яна павінна апірацца толькі на сваю сілу і паможэ тую сілу стварыць узіраючыся на прыклады нашых братоў украінцаў, фінляндцаў і другіх.

Анастасія Біцэнко

(некольki успамінаў).

У чысьле расейскіх дэлегатаў, прынімаючых учасьце ў мірных перэгаворах у Брэст-Літоўску, ёсць імя адной кабеты: гэта—Анастасія Біцэнко. Хто яна, якіе яе заслугі для расейскай рэволюціі, за што на яе долю выпало заняць у гэтую важную гісторычную мінуту такое выдатнае становішчэ? Аб гэтым мала хто ведае с паміж шырокай публікі, асабліва з нашага боку фронту. Ведаюць аб ей мо' яе таварышы ў рэволюцыйнай рабоце,—тые, што разам з ею аддавалі ўсё, рызыкавалі ўсім для справы рэволюціі.

З адным с такіх людзей мы недаўна гутарылі на гэту тэму, і ён падзяліўся з намі сваімі ўспамінамі аб розных эпізодах з жыцьця А. Біцэнко.

„Першае мае спатканьне з А. Б.—разсказываў наш знаёмы—было ў такіх акалічнасьцях: у 1902 гаду прыехаў я ў партыйнай справе у Смаленск да выдатнага рэволюціонера, Макса Швэйцэра. Занімаў ён пекную кватэру. Габінэт яго быў устроен у гусьце паляўнічага. Тут на падлозе валяліся розные скуры дзікіх звяроў, на сьценах вісэлі рогі, рознае аружжэ і т. п. Рэч вядомая, што тут іграў ролю не густ самога гаспадара хаты, а ўсё гэта мело глыбейшы сэнс: паляўнічые заўсёды мелі славу людзей, найменей занімаўшыхся грамадзянскімі справамі, і царавы служкі, каліб прыпадкам напалі на сьлед выдатнага рэволюцыонера, пабачыўшы яго абстаноўку, маглі-бы лёгка збіцца з дарогі: тады ня думалі, каб паляўнічы апрыч дзікага звера могбы паляваць і на прэдстаўнікаў бюрократычнай ўласьці.

„У габінэт, дзе мы сядзелі, ўвайшла маладая кабета. Від яе не прэдстаўляў нічога цікавага. Апранута яна была звычайна, вельмі скромна, наагул робіла на пагляд уражэньне тыповай расейскай курсісткі. Хаця яны гутарылі с сабой на «вы» і гаварылі толькі аб дзеле, ды чуваць было, што іх злучае с сабой глыбокая сумпатыя. Кабета хадзіла па пакою і скора-скора гаварыла аб агульных справах; з яе вуст часта вылеталі словы: рэорганізаваць, рэорганізація, организація...

„Я пасьля даведаўся, што маладая кабета была выдатным членам ваенна-рэволюцыйнай организаціі пры партыі соцыялістаў-рэволюцыонераў...

„Прайшоў с тэй пары год. Наша грамада ў кватэры аднаго с таварышаў сабралася спаткаць Новы Год...

„У жыцьці рэволюцыонераў ёсць сваі рэволюцыйные сьвяты. С паміж супольных да ўсіх людзей сьвят выдатнае мейсцо занімае Новы Год. Ня гледзячы на канешную ў падпольным жыцьці конспірацію, ня гледзячы на небяспеку вялікшых сабраньняў, ня гледзячы на ўсё, рэволюцыонеры ў гэты адзін дзень у гаду любяць сабірацца грамадой. Тады робіцца падрахунак мінуўшага, будуюцца надзеі на будучыну, цяжкім уздохам успамінаюцца імёны недастаючых...

„Гаварылі тоасты. Пеялі рэволюцыйные песьні. Весяліліся, як веселяцца рэволюцыонеры...

„Нехта запрапанаваў, каб кожны расказаў аб самым страшным момэнці ў сваім жыцьці.

„Расказывалі.

„Гаварылі людзі, каторые многа—многа бачылі страшных рэчэй. Іншые з іх прынімалі учасьце не ў адным тэррорыстычным акце; былі тут і такіе, каторым быў вынесен сьмяротны прыгавор...

„Тут была і мая знаёмая с прошлага году, А. Біцэнко. Яна ўжо мела добрую славу ў рэволюцыйных кругах—славу энэргічнай і не знаўшай страху працоўніцы. Яна тады вела агітацію паміж салдатаў. Адна, без ніякай абароны, яна часта хадзіла на салдацкіе сходы, адбываўшыеся за 5 вёрст ад места. Там, за лесам, у адкрытым полі быў вялікі яр, каторы лічылі за самае баспечнае для гэткіх мітынгоў мейсцо.

„—Я перэжыла нешта страшнейшае ад страху сьмерці!—сказала раптам п. Біцэнко.

„Усе зацікавіліся. Пачалі слухаць. Пані Біцэнко расказывала:

„Адзін раз вечарам, як гэта ўжо было многа разоў, я адправілась на салдацкі мітынг за место. За лесам я прысела на камень адпачыць. Каля мяне сядзело некольkі салдатаў. Я маўчала. Яны пачалі між сабой гутарку. Гутарка была дзіўная: я ні слова не зразумела. Гаварылі яны на якімсь жаргоне. Той, каму здаралося спатыкацца с крымінальнымі ліхадзеямі, ведае, што яны маюць сваю услоўную мову, зразумелую для іх саміх, каторай ня можэ сцяміць чэлавек не пасьвячоны ў яе тайны. Падобным языком гаварылі салдаты. Нічога не разумеючы, я аднак сцяміла, што мне грозіць якаясь страшэнная небяспека. Мароз прабежаў па маім целе... Уцекаць не было магчымасьці — зловяць; бараніцца—адной проціў некольkі мужчын—так тама ня мело ніякага сэнсу, бо ведама, што беззашчытнасьць баронючайся ахвяры ешчэ болей распалівае звярыные інстыкты нападаючых... Я чэкала, што далей будзе...

Раптам мяне с тылу схвацілі якіесь сільные мужчынскіе рукі. Я момэнтальна сабрала ўсе сілы, вырвалася і абярнуўшыся перадам к салдатам, крыкнула на скольki магла грубым і сільным голасам: «Смірно!» Гэта ўсё сталося страшэнна хутка, не было часу думаць, мой крык вырваўся з маіх вуст без мысьлі аб тым, якіе будуць яго пасьледзтвы...

„Пасьледзтвы яго аказаліся для мяне неспадзеванымі. Пачуўшы неўспадзеўкі кліч «смірно!» салдаты, як загыпнотызаваные, выпраставаліся перада мной,—«станулі ва фронт». Як маланка, праз мозг мой прабегла шчасьлівая думка. Я, не трапіўшы ні сэкунды часу, звярнулася да салдатаў с прамовай... «Якіе вы людзі!—сказала я.—Вы ня людзі! Начальство вашае зрабіло з вас, людзей, машыны! Годзі аднаго кліча: «смірно!«—і вы забываецце аба ўсім... і т. д.—і т. д. Палілася агітацыйная прамова.

„Салдаты с начатку слухалі, слухалі... Пасьля адзін—другі атазваўся! «але, але! праўда!»... Сабралося іх болей. Усе слухалі і згаджаліся...

„Скончылося тым, што праводзілі мяне да места, абыйшліся са мной вельмі ласкава і з гэтай пары былі ўсе маімі добрымі прыяцелямі..

„Момэнт, каторы я тады ў лесі перажыла, быў самы страшны ў маім жыцьці!“ — закончыла свае апаведаньне п. Біцэнко.

(Далей будзе).

Ф. О.

У Вільні і ваколіцах.

× **Беларускі тэатр.** У скорым часе ладзіцца першае ў гэтым сэзоне публічнае беларускае прэдстаўленьне ў салі Крэйнгеля (Людвісарская 2).

Праграму спектакля накажэм хутка. Беларуская Драматычная Дружына мае іграць новые, незнаные ешчэ для шырокай публікі п'есы.

× **З жыцьця таварыств.** Таварыство працаўнікоў штукарства выдае безработным артыстам субсыдіі. Звертацца: Віленская 20, кв. 3, ад 12 да 1 гадз. ў памешчэнні Т-ва.

× **Курсы літоўскай мовы** адкрываюцца 20 студнія ў гасподзі літоўскай гімназіі, В. Пагулянка 14.

× **Проці галаледзіцы.** Пасыпаць тротуары пяском ці попёлам павінен кожын гаспадар ці упраўляючый домам, каторые атказываюць за ўсе нешчасьця, якіе могуць здарыцца с прычыны неспаўненьня гэтага загаду. Яны павінны такжэ ачышчаць ад сьнегу часць вуліцы, сумежнай з іх зямлёй.

× **Нешчасьлівае здарэньне.** На Новагродзкай вул. каля д. № 94 якіесь сані наскачылі на 60 гад. старуху, Бэйлю Цвіліну, перэвярнулі яе і акалечылі. Ц., у каторай аказалась зламаная лапатка і раны на ўсім целе, скорая помач адвязла у Жыдоўскую бальніцу.

× Тэмпэратура. Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
14—15	—10,8°	— 22°
15—16	— 5,7°	— 16,5°
16—17	— 1,7°	— 10,5°

Беларускі Календар на 1918 год. Вільня. (Друк. „Зніча“) стр. 40. Цэна 50 фэн.

Люблю нашы календары і з нецярпеньнем чэкаю іх паказаньня. Асабліва цікаўлюся беларускімі календарамі, дык і зьбіраю з году ў год іх экзэмпляры, што быццам прыдарожные слупы значаць узрост беларускай думкі.

Сёлетні беларускі календар таўсьцінёй ня можэ пахваліцца, аднак ня меней, але болей ад папярэдніх заслужывае на ўвагу шырокага грамадзянства. Адвярнуўшы акладку с князьскім гэрбам бытага літоўска-беларускага князьства, с шэраватых карт быццам с скіб ўзоранай плугам ральлі, пахне на нас бацькаўскай зямліцай, як пахнуць яна ўмее вясной, калі прачыхаецца ўся натура. Ужо ў часьці звычайнай, календарнай памешчэна стацьця: «Дзе мы жывём і колькі нас?», каторая сьведчыць, дзе асела наша беларуская сем'я і якая яна ўвелькі. Б. К. на 1918 год гэта адынае ў нас выдавецтва маючае таксама і «праваслаўные сьвяткі». Сьцяг культурных стацьцей пачынае „У 400-летнюю гадаўшчыну» В. Л-га. Гарачымі славамі паказывае тут аўтар вялікае значэньня перэкладу бібліі на беларускую мову, зробленага ў 1517 г. Фр. Скарынай. Аднак аўтар мыліцца пішучы, што перэклад і друкаваньня гэнай беларускай бібліі вышерадзіў нямецкіе перэклады. Дакумэнтамі можна паказаць, што ўжо да Лютэра было іх даволі шмат (праф. Э. Міхаэль падае 28!), што, ведама, ні ўчым ня зьменшывае літэратурнага значэньня перэкладу Лютэра. Дык „аковы лацінізму ў Заходняй Эўропе“ не былі такіе ўжо цяжкіе, як здаецца. — Добры канспэкт сьведчачы аб інтэнсыўным і экстэнсыўным развіцьці беларускага руху знайходзім у стацьці. І. Мелешкі „Беларуская работа ў 1917 гаду ў межах окупацыі“. Ілюстрацыей да гэтае стацьці ёсць ідучы за ёй выказ 8 „Беларускіх Грамадзкіх Организацый у Вільні“ (склад асабовы і адрэсы). Найцікавейшай рэчай усяго календара ёсць даўжэйшая праца пад назовам „На Беларусі пад Расеей“ (І. Беларусы—уцекачы. ІІ. Беларускі рух. ІІІ. Беларускі рух сярод беларускага каталіцкага духавенства). Сэрцэ цешыцца, калі чэлавек чытаеш, як на ўсходзе Беларусі паказалася пекная заранка і ясны дзень прарочыць. Там за фронтам да беларускай працы сталі і арганізаваліся кс. кс. Годлеўскі, Шолкевіч, Будзька, Бобіч, Хведзька, Лісоўскі, Лапошка і інш., таксама сьв. Разумовіч і інш., прэдстаўнікі вялікіх землеўласьнікаў, як кн. Радзівілл, Скірмунт, Войніловіч і інш., прэдстаўнікі навукі праф. Эпімах — Шыпілло, Міткевіч, людзі вольных прафэсый адв. адв. Чаўсоў, Рэут, Алексюк, др. Ерэміч, Уласоў, Кахановіч, Сэрбаў і шмат інш. Створэны цэлы сьцяг інстытуцый. Аўтару, што гэтулькі цікаўнага дае ў стацьці аб Беларусі пад Расеей я закінуўбы званьня Купальля „нацыональным беларускім сьвятам“. Беларускі народ у пераважываючай вялікшасьці, а праўдзівей траха ўвесь складаецца з верyючых каталікоў і праваслаўных і Купальля нацыональным сваім сьвятам яшчэ не абвешчаў. Гэта нам не перэшкаджае аднесьціся с пашанай да эстэтычнага (пекнага) боку гэтага паганскага звычаю. — Троху повастры таксама адзін сказ аб эндэках. „Цэннае адкрыцьце“ фактамі зьбівае і пераконывае шыраную злосьнікамі беларускага народу ману, быццам мова „Статуту Літоўскага“ была царкоўнаславянскай мовай. П. А. Н. з навуковымі доводамі ў руках зьбівае гэные закіды. Рэшта календара займае бэлетрыстыка: троху легенд — троху перэкладаў—усё з густам. Спісак школьных кніг і абвесткі канчаюць на апошку сёлетні беларускі календар.

Шчасьлівае дарогі!

Ад.

З усяго Краю.

«Нямецкіе рублі».

„Нямецкіе рублі" шырацца ў нашым краю, і сумма іх, як мы ўжо пісалі, дайшла 31 снежня 165.390.000 руб. 31 сьнежня 1916 г. іх было тольві на 28.575.000 руб. Найбольш у абароці трох рублёвак: больш як на 39 мільёнаў рублёў. 25-рублёўкі становяць больш за 36 мільёнаў. Паводлуг чысла бумажэк на першым мейсцы стаяць паўрублёўкі (24,9 мільёна) і саракоўкі (20 кап.—24,1 мільёна).

Пасылкі па 10 фунтаў.

Жыхары краю маюць права пасылаць сваім сваякам — ваеннапалонным праз почту пасылкі па 10 фунтаў. Пасылкі трэба падаваць у этапную комэндантуру з надпісам: „У пасылцы німа ніякіх пісем".

ПАДБРОДЗЕ. 11 сьнежня тут укралі: цёмнага каштана 7 гадоў і каштана 7 гадоў.

ГРОДНЯ. У начы на 3 верасьня 1915 г. а 4 гадз. расейцы адступаючы ўзарвалі абодва масты цераз Нёман. Жалезные масты вагой некалькі тысяч тонн зваліліся ў раку. Абломкі мастоў цяпер вынімаюць, і скора ад іх не астанецца і сьледу. Масты мелі 164 мэтры ўдоўжкі і 17 м. у шырки. Іх будавалі 4 гады і закончылі ў 1911 гаду. Яны становілі адну з найбольш выдатных рэчэй у месьці, і імі ўсе жыхары вельмі пахваляліся.

ГРОДНЯ. За учасьце ў варшаўскай дабрачыннай лётэрыі адзін с тутэйшых жыхароў аштрафован с тае прычыны, што жыхары нашага краю могуць іграць толькі на лётэрыях мейсцовых, дапушчэных Об Ост, або у Нямеччыне.

НОВЫ ДВОР. На дарозі у Гродню конь, спуджэны самаходам, панёс і разбіў санкі аб тэлеграфны слуп. Міліцыант Якобсон зваліўся с санак і папаў пад самаход, каторы яго задавіў на сьмерць.

АУГУСТОВО. Дзяўчына Анна Я., выбіраючы ў 1916 гаду пашпарт, назвала сябе Аннай П. жонкай работніка Яна П. На судзе яна заявіла, што зрабіла гэта затым, што жыла з Янам П. і хацела усьцерагчыся плётак суседзяў. Ян П. заявіў у пашпартным бюро, што яна папраўдзі яго жонка. Абое засуджэны на 6 мес. у вастрог.

СУВАЛКІ. Мануфактурная крама Мінца на Пецярбурскай вуліцы абрабована ў начы на 6.I на 20.000 марак. Паліція знайшла украдзеные тавары у служачих Мінца—Дэманта і Дунскага, каторые і аддадзены пад суд.

СУВАЛКІ. У сярэдзіне кастрычніка 1917 г. на вясельлі хурман Броніслаў Вашкевіч, 19 гадоў, с Вясколужы, пасварыўся з нейкім Кімсалам. 16 лістапада сустрэўшыся ізноў яны пачалі біцца, і Вашкевіч нажом крэпка зраніў Кімсала ў левы бок грудзей, і апошні ад гэтага утраціў здольнасьці да працы. Вашкевіч засуджэн на год у папраўчы вастрог.

КЕРМЕЛІНЫ, мар'ямпольск. п. Сын гаспадара, Казімір Поплаўцкіро, ужо засуджэны на 4 гады ў папраўчы вастрог за нашэньне аружжа, прысягнуў перад судом, што няшлюбнае дзіця дзяўчыны Петронэлі Я.—не ад яго, і што ён с тэй дзяўчынай ня жыў. За фальшывую прысягу ён засуджэн на 2 гады ў вастрог.

БОКШЫ СТАРЫЕ. Селянін Марцін Ст. знайшоў у летку на сваей пожні кабылу з жэрабёнкам, загнаў у сваю стайню і ўжываў кабылу, не стяраючыся дазнацца, хто яе гаспадар. Толькі праз 3 месяцы селянка Казіміра Саконец с Крушэнік знайшла ў яго сваю кабылу. Марцін Ст. засуджен у вастрог на 2 месяцы.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

ШТОКГОЛЬМ (Гавас). Румынскі пасол ў Пецярбурзі Діаманді, і служачые пасольства арэштованы і пасаджэны ў Петра-Паўлаўскую крэпасць за агітацію проці большэвіцкага ураду.

ЛОНДОН. Большэвіцкі урад мяніцца апавесьціць Расею соцыялістычнай рэспублікай і сконфіскаваць уселякае меньне.

ПЕЦЯРБУРГ (П.Т.А.). 13.I. Другі селянскі конгрес пастанавіў зараз-жэ прызнаць неважнымі выбары ў установчы сойм ворагаў рэволюцыйнага ураду і рад раб. і салд. У пастанове, між іншым, сказано:

«Ва ўсіх губэрніях, дзе выбраны дэпутаты, каторые належаць да правага крыла соцыял-рэволюцыонераў або да больш правых партый, яны адзываюцца назад, і назначаюцца новые выбары».

Конгрэс другой арміі ужо пастанавіў узяць назад Авксент'ева, Гэрса, Ліхачова і Королёва, правых соцыял рэволюцыонераў.

ШТОКГОЛЬМ. Расейскі урад вызваў на Неву 6 крэйсэроў і міноносцаў, каб на прыпадак разрухаў у час заседаньняў установчага сэйму зламаць уселякі адпор.

ЛОНДОН. «Daily Chronkl" наказуе с Пецярбурга, што найвялікшую небаспеку становіць цяпер голад, с каторага карыстаюць контрэволюцыонеры у агітаціі проці большэвікоў.

60 англіцкіх фабрыкантаў выехалі з Расеі разам з Буканэнам.

ШТОКГОЛЬМ. Між украінскімі дэлегатамі і Леніным зроблена умова, ў каторай гаворыцца:

„Варожые адносіны між расейскім урадам і украінскай радай спыняюцца. Вядзецца супольне барацьба проці контррэволюції.

ШТОКГОЛЬМ (Гавас). Былы маршалак фінляндзкага сэйму, Свінхувуд, многа пацярпеўшый за расейскіх часаў, выбран за першага прэзыдэнта фінляндзкай рэспублікі.

Свінхувуд заявіў, што Аляндзкіе астравы будуць аддадзены Швэціі.

У фінляндзкім сэйме было офіцыяльна заяўлено, што Швэція, Францыя і Нямеччына прызналі незалежнасць Фінляндзіі.

Грыгорыянскі календар у каталіцкім Касьцеле ў Расеі.

(«Germania»). С Пецярбурга пішуць, што мітрапаліт барон Ропп выдаў загад, каб сьвяты: Божае Нараджэньне, Новы Год і Тры Каралі пакуль што сьвяткавалі водле старога календара аднак с тым, каб 7 студня перанесьці час на 13 дзён уперад, значыцца на 20 дзень. Так сама ёсць надзея, што праваслаўная цэрква ў Расеі хутка скасуе стары юліянскі календар, каторы быў прычынай многіх невыгод.

З усяго сьвету.

ЖЭНЕВА. Упорства францускіх соцыялістаў проці міністэрства Клеманса узрастае. Яны кажуць, што Клеманса ня створэн дзеля развязкі долі Францыі ў гэтай вайне. Клеманса ня годзіцца нават з Вільсонам і Льлёйдам Джорджэм. Ен — проці ўсякай угоды і спадзяецца толькі на пабеду.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньня:

15.I. Італьянскі тэатр

Сільные штурмы італьянцаў проці аўстрыяцкіх пазыцый на Монтэ Асолёне і Монтэ Пэртіка адкінуты с цяжкімі стратамі. На ўсенькім фронці ад ніжняй П'явэ да Брэнты крапчэў агонь артылерыі.

16.I. Заходні тэатр:

Фронт Рупрэхта Баварскага і нямецкага Насьледніка: Пры Лэнс—узмцаваная чыннасць артылерыі. На палудзенным усходзі ад Орп узяты палонные.

Фронт Альбрэхта Вюртэмбэрскага: Пасьля трываўшага многа гадзін агня французы на момэнт уварваліся ў нашы акопы пры Бадон-Вільле. У Вогезах узяты палонные.

Італьянскі тэатр.

Між Брэнтай і П'яве—вострая артылерыйская бітва, асабліва ў ваколіцах Монтэ Ассолонэ. На поўдні ад Монтэ Фонтана Сэкка наступленьня італьянцаў адбіты.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). У Глаўнай Камісіі Рэйхстагу прэдстаўнік ваеннага міністэрства заявіў, што 600 мужчын — жыхароў занятых немцамі часьцей Францыі перавезены ў Літву за тое, што францускі урад дзержыць у няволі каля 800 жыхароў Эльзас-Лётарынгіі.

ЛОНДОН. **Ніжняя палата.** Дзеля узмацаваньня аружных сіл урад жадае новага набору ад 420 да 450 тысяч душ.

ПАРЫЖ (Гавас). 14. I. Кайё сягоньня раніцай арэштован і тойчас перавезен у вастрог. Яго вінавацяць у агітаціі за мір і зносінах с цэнтральнымі дзержавамі.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Адна з нямецкіх падводных лодак затапіла ў канале Ляманш 5 параходаў і рыбаловы ёмкасьцю разам 36.000 т.

БЭРЛІН (В.ТБ.). У Сяродземным моры нямецкіе падводные лодкі затапілі адзін англіцкі мінаносец і 24,000 тонн.

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтва «Гоман». Редактар Язэп Салавей